

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата юридичних наук, доцента Горохольського Вадима Петровича – на дисертацію Старосельцевої Оксани Валеріївни «Фінансово-правове регулювання державного соціального страхування в Україні», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Реформування системи соціального забезпечення населення України пов'язано з пошуком сучасних фінансово-правових засобів розвитку державного соціального страхування і тому стає сьогодні предметом посиленої уваги з боку багатьох вчених, політиків, державних діячів, та інших фахівців. Проте, незважаючи на значний науковий, суспільний та практичний інтерес, пов'язаний із створенням стійкої фінансової системи для економічного захисту людини у разі настання безробіття, тимчасової непрацездатності, нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, у старості та в інших випадках, передбачених законом в сучасній українській юридичній науці залишилось безліч питань, які потребують свого наукового обґрунтування. Однією з таких проблем є створення ефективного фінансово-правового механізму державного соціального страхування в Україні.

Очевидно, що у науці фінансового права існують прогалини у вивченні страхових відносин в сучасних умовах побудови фінансової системи України. Розвиток ринкових умов господарювання вплинув на сучасні види державного соціального страхування і законодавчу базу регулювання. Правовий статус страхових фондів, як органів адміністрування видів страхування в умовах розвитку недержавних видів страхування не досліджувався і концептуально фінансово-правовий режим видів державного соціального страхування в умовах трансформації страхового ринку не вивчався. Отже, у сфері публічного страхування існують прогалини теоретичного, організаційного та юридичного характеру. Особливо чітко

проявляють себе останні, оскільки правова база фінансування державного соціального страхування в Україні в основному сформована на старих підходах до обов'язкового державного соціального страхування, однак у зв'язку з впливом певних соціально-економічних та політичних чинників та через розпорошеність чинних норм змінилася. До того ж, юридичні колізії у чинному законодавстві реально гальмують не тільки розвиток діяльності Фондів загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування, а й удосконалення державного соціального страхування в цілому.

У зв'язку з цим надзвичайно важливим і актуальним є дослідження механізму фінансово-правового регулювання державного соціального страхування в Україні. Саме такій проблемі і присвячено дисертацію О.В. Староельцевой.

Актуальність та наукова новизна дисертаційного дослідження підтверджується й тим, що воно спрямоване на реалізацію положень Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 25 серпня 2015 року № 501/2015; Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016 – 2020 роки, ухвалених Національною академією правових наук України (рішення від 03 березня 2016 року); Пріоритетних напрямів розвитку науки та техніки на період до 2020 р., встановлених на підставі Закону України від 11 липня 2001 р. № 2623-III «Про пріоритетні напрями розвитку науки та техніки». Дисертація виконана в межах науково-дослідної теми Донецького юридичного інституту МВС України «Теоретико-прикладні проблеми наукового забезпечення діяльності МВС України» (0115U007082)».

Положення та висновки дисертації ґрунтуються на нормах Конституції України, законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів, які регулюють фінансові відносини у сфері публічного страхування в Україні, а також законодавства окремих іноземних держав, досвід яких у фінансово-правовому регулюванні страхових відносин може бути

застосований в Україні. Поряд з працями з фінансового права О. В. Старосельцева широко використовує наукові розробки із цивільного права, економічної науки та інших галузевих правових наук. Безсумнівною перевагою роботи є використання та аналіз великого обсягу нормативно-правових актів, загальнотеоретичних наукових праць українських та зарубіжних вчених, а також результатів низки статистичних матеріалів з проблемних питань пенсійного та соціального страхування в Україні.

Робота, запропонована О. В. Старосельцевой характеризується системним підходом до предмета дослідження. Структура дисертації повністю відповідає меті і завданням дослідження, що дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені автором.

Глибина та достовірність результатів дисертаційного дослідження базуються на досконалому володінні автором методами наукового пошуку. Методологічною основою дослідження стала сукупність загальнонаукових і спеціальних методів та прийомів наукового пізнання, які надали змогу сформулювати цілісне й комплексне уявлення про фінансово-правове регулювання державного соціального страхування в Україні..

В дисертації наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової задачі, що виявляється в тому, що на основі аналізу чинного законодавства України і відповідних підзаконних нормативно-правових актів, узагальнення практики їх реалізації, а також з урахуванням новітніх досягнень науки фінансового права визначено сутність фінансово-правового регулювання державного соціального страхування в Україні та запропоновано авторське бачення шляхів його удосконалення.

До числа найвагоміших результатів дисертаційного дослідження можна, зокрема, віднести:

- підхід автора щодо визначення змісту соціального страхування, як виду публічного страхування, що складається, як державна форма страхування поряд з ринковою формою, на ринку фінансових послуг, є інститутом фінансового права з властивими лише йому притаманними особливостями,

метою, завданнями, принципами і функціями (с.25);

- слушним є авторська позиція щодо визначення спеціальних принципів фінансово-правового регулювання державного соціального страхування, до яких дисертант відносить наступні: принцип плановості, принцип пріоритетності публічних інтересів у правовому регулюванні; принцип цільового використання грошових коштів фондів соціального страхування; принцип соціальної спрямованості (с. 51-53);

- цікавим є підхід до визначення основної та обслуговуючої функцій Фонду соціального страхування України. Основна функція - визначає спрямованість діяльності Фонду соціального страхування і її зміст розкривається через низку функцій, що спрямовані на обслуговування основної, і поділяються на декілька груп, зокрема: організаційно-виконавчу, управлінська-розпорядчу, контролюючу, превентивно-профілактичну, аналітично-прогностичну (с. 86-90);

- сформульовано поняття фінансово-правового режиму видів державного соціального страхування в Україні, як встановлений нормами фінансового права механізм формування (джерела та порядок накопичення коштів), розподілення та використання страхових коштів, що призначені на досягнення завдань державного соціального страхування відповідно до норм законодавства та детально проаналізовані його складові по видам державного соціального страхування (підрозділ 2.2.);

- класифікації джерел формування (джерела надходжень коштів) видів державного соціального страхування, які автор поділяє на такі групи: за суб'єктами надходження, надходження від страхувальників та застрахованих осіб, від фінансових санкцій, від бюджетних коштів, від коштів, отриманих Фондами за рахунок розміщення тимчасово вільних коштів та від добровільних внесків інших суб'єктів; за зв'язком з бюджетом: власні та бюджетні надходження та інші (с. 108);

- розкрито зміст адміністративно-правового механізму позасудового, адміністративного розгляду спорів та судової форми вирішення спорів, що

виникають в сфері захисту прав застрахованих осіб в системі державного соціального страхування (с. 125-133) та доведена необхідність застосування і інших форм захисту (с.137);

- заслуговує підтримки висновок щодо способу захисту прав застрахованих осіб в системі державного соціального страхування основними формами, якого є адміністративно-правова форма та судова (с. 137-138);

- на підставі дослідження правових умов організації державного соціального страхування сформульовані типові концептуальні засади, на яких повинна будуватись цивілізована система соціального страхування. Доведено, що система державного соціального страхування повинна спиратися на сучасні нормативно-правові акти, які потребують узгодження, на принцип часткової участі працівників і роботодавців у фінансуванні соціального страхування за додаткової участі держави; на впровадження трирівневої системи пенсійного страхування; акумулювання страхових внесків у спеціальних фондах, які здійснюють страхові виплати, зокрема, слушною є пропозиція щодо створення Фонду медичного страхування; на впровадження права страхових Фондів інвестування надлишкових коштів, що надходять від страхових внесків, з метою отримання додаткових доходів (с.150-158);

- слушно виокремленні наступні функції фінансового контролю в сфері державного соціального страхування: інформаційна, аналітична, діагностична, координаційна, стимулююча, превентивна, впровадження яких в чинне законодавство з державного соціального страхування сприятиме удосконаленню правового механізму його реалізації;

- цілком слушним є висновок автора, щодо низка проблем с сфері державного соціального страхування, які не зважаючи на реформування обов'язкового державного соціального страхування та передбачення чинним законодавством України усіх видів загальнообов'язкового державного соціального страхування, які розповсюджені в розвинутих країнах світу і досі спостерігається в цій сфері, На підставі досвіду інших держав, надане

авторське бачення реформування системи державного соціального страхування, враховуючи те що економіка України має свої специфічні особливості і потребують удосконалення фінансово-правові засади регулювання державного соціального страхування. Зокрема:

1) констатовано, що при досить високому страховому навантаженні на роботодавців рівень більшості соціальних виплат недостатній і не ув'язаний з обсягом внесених страхових коштів;

2) визначено, що у пенсійному забезпеченні принцип страхування реалізується не повною мірою, воно носить адміністративно-розподільчий характер, не забезпечує залежності розміру пенсії від розміру сплачених внесків;

3) доведено, що державна соціальна допомога повинна в першу чергу стосуватися вразливих верств населення. Значною проблемою у фінансовому забезпеченні соціального захисту населення в Україні є те, що держава значну частину фінансових ресурсів спрямовує на підтримку населення, яке не потребує такої допомоги, що негативним чином позначається на рівні життя найменш захищених верств населення;

4) встановлено, що несвоєчасна сплата внесків до фондів соціального страхування гальмує фінансово-правовий механізм державного соціального страхування;

5) визначена потреба внесення відкритості та прозорості у діяльність страховиків, зокрема за рахунок відкритого доступу в мережі Інтернет відомостей про діяльність страховиків (с.140-149)

Слід зазначити, що у роботі містяться й інші слушні узагальнення та пропозиції.

Результати проведеного дослідження є доказом того, що дисертанту властиві здібності до самостійних наукових пошуків, до плідного аналізу складних теоретико-правових процесів і явищ, вміння раціонально відбирати, кваліфіковано узагальнювати та аналізувати різнобічні джерела, формулювати на цій підставі практичні висновки та рекомендації.

Теоретичні результати й наукові положення, які містяться в дисертації, характеризуються єдністю змісту і свідчать про особистий внесок здобувача в юридичну науку. Вдалих і логічно поєднаний вибір у дослідженні питань, їх актуальність, розумне співвідношення теоретичних міркувань та прикладів з практики, чіткість викладу матеріалу, аргументованість наукових висновків і узагальнень свідчить про значний науковий рівень проведеного дослідження та його практичне значення.

Значення одержаних результатів в теоретичній і практичній сферах в цілому обумовлюється тим, що сформульовані і обґрунтовані в дисертації висновки та пропозиції розширюють і поглиблюють існуючі знання про фінансово-правові засади публічного страхування в Україні.

Визнаючи загалом високий теоретичний рівень роботи, її важливе практичне значення, слід відзначити, що це не виключає можливості критичного підходу до окремих позицій здобувача, що дозволяє висловити деякі міркування та зауваження.

1. Так розглядаючи в підрозділі 1.1. сутність та значення державного соціального страхування в системі фінансового права, на нашу думку, доцільно було б приділити увагу співвідношенню таких категорій як «соціальний захист» та «публічне страхування», що дало б можливість ще одного аргументу на користь уточнення значення державного соціального страхування, як виду публічного страхування.

2. На сторінках дисертації неодноразово використовується поняття "державний механізм адміністрування соціального страхування". В юридичній науці на сей час відсутнє спільне трактування поняття "адміністрування". Дисертаційна робота виграла від обґрунтування змісту цього поняття, яке є суттєвим для розгляду Розділу 2 "Фінансово-правовий механізм адміністрування державного соціального страхування"

3. Дисертант серед завдань роботи виділяє наступне: «охарактеризувати правовий статус суб'єктів державного соціального страхування в Україні». Але в підрозділі 1.3. питанням визначення правового

статусу страхувальників не приділено достатньої уваги. Потребує пояснення позиція дисертанта.

4. Дисертаційне дослідження значно виграло, якщо б автором було проаналізовано в підрозділі 3.2 «Державний фінансовий контроль, як засіб удосконалення державного соціального страхування в Україні» питання правового забезпечення фінансового контролю, як зовнішнього, тобто з боку уповноважених суб'єктів, так і внутрішнього фінансового контролю.

Проте, на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження О. В Старосельцевої ці зауваження суттєво не впливають, оскільки вони переважно мають дискусійний характер. Положення та висновки, сформульовані в дисертації, мають значну теоретичну і практичну цінність, їх може бути використано для поліпшення правотворчої діяльності, удосконалення практичної діяльності суб'єктів страхових відносин у ході реалізації наданих їм прав та покладених на них обов'язків, а також для покращення організації страхової діяльності та удосконалення діяльності з обов'язкового державного пенсійного та соціального страхування, в правовому всеобучі.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, досить повно викладено у п'яти статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях та матеріалах наукових повідомлень на трьох науково-практичних конференціях.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених МОН України вимог.

ВИСНОВОК

В цілому можна зробити висновок, що дисертація «Фінансово-правове регулювання державного соціального страхування в Україні» є завершеним науковим дослідженням, яке за своєю актуальністю, новизною постановки та

вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем та практичною значимістю, достовірністю та обґрунтованістю одержаних результатів повною мірою відповідає вимогам п. 13 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 423 від 7 березня 2007 р., а її автор – Старосельцева Оксана Валеріївна заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

Доцент кафедри менеджменту і економіки

в сімейній медицині Харківської медичної

академії післядипломної освіти,

кандидат юридичних наук

Грохольський В.П.